

התור"ד פירש שלפי האמת משנתנו כרבי מאיר ולפיכך אין צריך לדחוק תרי תנאי אליבא דרבי יהודה, אלא רבי יהודה מתיר ב'כירושלים' לכל הדעות, ומה ששנו במשנה 'האומר ירושלם לא אמר כלום' הכוונה ל'כירושלים' כפי שאמר תנא קמא.

דפים יא – יב

יד. המתפיס נדרו בדבר שהיה נדור מתחילה ולא עתה – האם מתפיס בעיקרו או במצבו הנוכחי? מהן הנפקות והמבוארות בסוגיא?

רבי בר חמא נסתפק בדבר, האם אדם מתפיס בעיקרו או בהתר העכשוי, כגון שמונה לפניו בשר שלמים לאחר זריקת דמים, ואמר על בשר חולין 'זה כזה'; האם מתפיס בעיקרו כלומר במצב הראשוני שקודם זריקת הדם שהיה אסור לכל מחמת הנדר, או שמא מתפיס בהתר של עכשיו. ורצה רבא לפשוט שמתפיס בעיקרו, ורב הונא בר' נתן דחה. ושוב רצו להוכיח שתי הוכחות שבעיקר הוא מתפיס, ודחו. ורצו לתלות במחלוקת תנאים, ודחו.

[אם מתפיס בפירוש במצב הנוכחי – ודאי מותר, כגון שאמר 'כבשר שלמים לאחר זריקת דמים' (גמרא). וכן האומר 'כחמאי כהנים' אעפ"י שקודם שבאו לידי כהן הם אסורים – מותר, שמסתמא משמע שכבר באו לידי כהן. עפ"י משנה להלן יח: ופהרא"ש ומאירי. וע"ש תוס'].

התפיס על חזה ושוק של שלמים; יש מתירים מפני שאיסורם לזרים על ידי התורה ולא מחמת הנדר, ודעת המאירי לאסור מפני שמחמת הנדר בא האיסור.

נפקותות נוספות המבוארות בסוגיא; –

התפיס (בבשר) נותר ובפיגול של כל הקרבנות מלבד עולה, שהואיל ואין נותר ופיגול אלא לאחר זריקת הדם והיא כבר התירה את האיסור שמחמת הנדר, הלכך אם נוקטים בהתר הוא מתפיס, אין זו התפסה בדבר הנדור אלא בדבר האסור, ואם מעיקרו מתפיס – הרי זו התפסה בדבר הנדור [אבל בעולה, מעולם לא התירה הזריקה את בשרה הלכך אסור. ואין אומרים כוונתו להתפיס ב'איסור נותר' ואינו אסור].

א. כתבו התוס' שאף ב'נותר' סתם, אין תולים בנותר של עולה להחמיר.

ב. בפיוגול, כתבו ראשונים שבכל אופן אסור מאחר והזריקה מעולם לא הוציאתו מידי האיסור הראשון שהרי נתפגל (עפ"י רש"י ותוס'), וכן הזכיר הר"ן דעה זו. ואולם בפירוש הרא"ש נראה שיצא הובה מידי מעילה בזריקה. וע' במעילה ד דעות שונות בענין זה.

אסר על עצמו בשר ויין כיום שמת בו אביו וכד', כגון שעומד עתה באותו יום ואומר יום זה עלי כיום פלוני (אעפ"י שלא פירש 'אסור עלי' (רמב"ן). ונקב באותו תאריך שמת בו אביו. עתוס' ור"ן), והיה נדור באותו יום פעם אחת בשנה אחרת; אם מעיקרו מתפיס – אסור, ואם לאו – מותר, שהרי כמה שנים מאז היה מותר באותו תאריך [אכן אם היה נדור מאז ואילך בכל שנה – ודאי אסור].

א. הר"ן כתב שמציין את יום השבוע ואת מקומו בחודש, כגון יום אחד בשבת ראשון של ניסן.

וכתבו התוס' שלא בדוקא נקט 'אחד בשבוע' אלא הדבר תלוי בכך וכך לחודש.

ובפירוש הרא"ש נראה שמתייחס בנדרו רק ליום השבוע שבו מת אביו, שאומר 'אכילת בשר עלי כאחד בשבת' (וע' גם במאירי).

ב. ברמב"ם (נדרים ג, ה) נראה שמפרש כפשט הלשון שנדר 'כיום שמת בו אביו' ובאותו יום שמת אסר עצמו מבשר, הלכך אף אם בשנים אחרות היה מותר, מפרשים דבריו על עיקרו של יום, הוא היום שאסר על עצמו (ובכך מתישבת קושית הלח"מ. והחידוש הוא שאף זה שאסר רק לו, בכלל 'דבר הנדור' כמוש"כ הראשונים להלן. עפ"י חרושי חת"ס).

ויש להעיר שמפשוט דברי הרא"ש בפירושו נראה שלא גרס שעומד באותו היום דוקא, אלא אוסר יום מסויים כאותו יום שמת בו אביו.

המתפיס בתרומת לחמי תודה; אם בעיקרו מתפיס – אסור, ואם לאו – מותר, שהרי התרומה ניטלת לאחר זריקת הדם. [ויש אופנים שודאי אסור – כגון שהפרישה קודם הזריקה, כגון בשעת הלישה. ער"ן].

א. להלכה, כתב הרמב"ן (רפ"ב, והובא בר"ן) עפ"י הסוגיא במסכת נזיר, שנוקטים בסופו הוא מתפיס ומותר. וכן נקט המאירי. ודעת הרמב"ם (א,טו) גראית שמעיקרו הוא מתפיס. יש מפרשים מפני הספק פסק כן (ע"ש בכס"מ; ריטב"א). והר"ן (כפ"ג דשבועות) כתב שפשוט הספק מהסוגיא בנזיר כב.

ב. כל שאומר סתם, כגון 'שלמים' 'חטאת' ו'תודה' – אסור, שבזה ודאי מתפיס בעיקרו (ר"ן; רמב"ם א,ט. וע' במאירי).

לפי תירוץ אחד בתוס' (ד"ה אבל) משמע שאם הדבר אסור עתה [כגון פיגול ונותר] והרי מוכח שבא לאסור – תולים שמתפיס בעיקרו ואסור, ורק כשעשיו הדבר מותר ומתחילה היה נדור – נשאר הספק. ולפי תירוץ אחר, בדבר שהוא אסור עתה מכח קדושת דבר הנדור דמעיקרא – אסור.

דפים יב – יג

טו. המתפיס בבכור, מה דינו? מה דין המתפיס בחטאת ובאשם?

'הרי עלי כבכור' – רבי יעקב אומר ורבי יהודה (והוגה בגליון: רבי יוסי) מתיר. ופירשו מחלוקתם קודם זריקת דמים; האם הבכור כשאר קרבנות להחשב דבר הנדור, הגם שקדושתו מרחם – הואיל ומצוה להקדישו (לה' – לרבות), או שמא כיון שגם בלא ההקדש הוא קדוש, אין זה דבר הנדור ולפיכך מותר. [וישנה דעת תנאים (רבי ישמעאל – ערכין כט.) שאין מצוה להקדיש הבכור בפה. ויש שפסקו כן להלכה. ע' טור י"ד שו בשם הרא"ש – ודלא כהרמב"ם ושו"ע].

הרמב"ם (נדרים א, יג טו) פסק שאם אמר 'הרי עלי כבכור' מותר (וכ"פ הרמב"ן), ואם היה לפניו בשר בכור ואמר 'זה כזה', אם התפיס לפני זריקת דמים – אסור [מפני הספק. ע"ש בכס"מ]. ואם לאחר מכן – מותר. והראב"ד השיג על חילוק זה. וכן המאירי פסק להתר בכל אופן. קודם שחיטה, ע' בספר זכר יצחק (סוסי"ט) שאין בו איסור הנאה מהתורה, ולפי"ז לכאורה המתפיס בו יהא מותר, אך ברשב"א מובא בשם הראב"ד שמחיים דינו כ'קודם זריקה'.

המתפיס בחטאת ובאשם, לכל הדעות נאסר, הגם שאינם באים בנדר ובנדבה אבל קדושתם נתפסת בנדר (כי ידר נדר לה' – לרבות).

דף יג

טז. א. המזכיר בנדרו קרבנות ושאר משמשי המקדש, באלו אופנים הוא אסור ובאלו מותר?
ב. האומר לחברו 'קונם פי מדבר עמך' / 'די עושה עמך' וכד' – מה דינו?